

به نام خدا

مختص من صحن علی

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح حمایت از سرمایه‌گذاری‌های عمرانی و تولید ملی و اصلاح قانون

بودجه سال ۱۳۹۱ کل کشور»

(دو فوریتی)

مقدمه

بند «۲-۳» قانون بودجه، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران را مکلف کرده است سهم درآمد عمومی دولت موضوع ردیف‌های ۲۱۰۱۰۱ و ۲۱۰۱۰۹ مندرج در جدول ۵ این قانون را با فروش مبالغ ارزی به نرخ روز ارز فراهم و به حساب‌های مربوط واریز نماید.

بند «ج» ماده (۸۱) قانون برنامه پنجم توسعه چگونگی تعیین نرخ روز ارز را تعیین کرده است. در این بند نظام ارزی کشور، «شناور مدیریت شده» تعیین شده و بانک مرکزی موظف به تعیین نرخ ارز با توجه به حفظ دامنه رقابت‌پذیری در تجارت خارجی و با ملاحظه تورم داخلی و جهانی و همچنین شرایط اقتصاد کلان از جمله تعیین حد مطلوبی از ذخایر خارجی شده است.

با تأمل در قوانین مذکور مشخص است که هیچ ابهام قانونی مبنی بر تکلیف بانک مرکزی به فروش ارزهای نفتی با نرخ روز ارز، نه نرخ دستوری ارز مرجع و واریز همه منابع حاصل تا سقف ۶۸۳۶۰۸ میلیارد ریال به ردیف‌های ۲۱۰۱۰۱ و ۲۱۰۱۰۹ وجود ندارد.

علاوه بر این در قانون بودجه سال ۱۳۹۱ کل کشور پیش‌بینی شده است که در صورت مازاد منابع حاصل از صادرات نفت خام و میعانات گازی بیش از رقم مذکور، بیست و پنج درصد (۲۵٪) از مازاد حاصله به سهم شرکت ملی نفت ایران، افزوده و به عنوان منابع سرمایه‌ای تنها برای اجرای طرح‌های بالادستی نفت و گاز در میادین مشترک به مصرف می‌رسد.

همچنین مازاد ارز حاصله پس از تأمین مصارف فوق به امور خاصی که در بند «۲ - ۳» قانون بودجه به آن اشاره شده اختصاص یافته و در صورت مازاد منابع نفتی، طبق حکم بند «الف» ماده (۸۵) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران به حساب ذخیره ارزی واریز می‌شود.

نکات

۱. برای سال جاری (۱۳۹۱) با توجه به صراحت حکم بند «۲-۳» قانون بودجه نیازی به پیش‌بینی ردیف برای مابه‌التفاوت نرخ ارز نبود و بانک مرکزی مابقی ارز را باید پس از تأمین ردیف‌ها و احکام بودجه‌ای، به «حساب ذخیره ارزی» واریز می‌کرد. با تفسیر بانک مرکزی هم‌اکنون منابعی از محل مابه‌التفاوت نرخ ارز حاصل شده که ردیف خاصی در منابع عمومی برای آن پیش‌بینی نشده است و در نتیجه به‌ازای هریک میلیارد دلار از منابع در اختیار دولت که با قیمتی معادل هزار ریال بیشتر از نرخ ارز مبنای محاسبات بودجه‌ای (۱۲۲۶ تومان) به فروش برسد، مابه‌التفاوتی حدود ۱۰ هزار میلیارد ریال ایجاد خواهد شد که مبلغ قابل توجهی است.

۲. در سال ۱۳۹۰ طبق گزارش صورتحساب عملکرد بودجه، دولت حدود ۷۰ هزار میلیارد ریال از محل مابه‌التفاوت نرخ ارز، درآمد حاصل کرده و به حساب‌های خزانه واریز نموده است.

۳. پیش‌بینی می‌شود مجموع منابع غیرنفتی بودجه در سال ۱۳۹۱ حدود ۵۹۱ هزار میلیارد ریال و مجموع مصارف با هزینه‌های تعدیل شده ۱۰۶۱ هزار میلیارد ریال باشد. در نتیجه کسری منابع در این صورت (۱۰۶۱-۵۹۱) حدود ۴۷۰ هزار میلیارد ریال خواهد بود که با تبدیل منابع نفتی به ریال تأمین می‌شود. از اینجا به بعد متغیر مهمی به نام نرخ

تسعیر ارز مطرح می‌شود.

با فرض اینکه ۲۰ میلیارد دلار از ۳۷/۵ میلیارد دلار منابع نفتی در اختیار دولت با نرخ تبدیل هر دلار ۱۲۲۶۰ ریال برای تأمین کالاهای اساسی و ضروری اختصاص یابد؛ برای جبران کل کسری منابع، لازم است بقیه منابع نفتی (۱۷/۵ میلیارد دلار) با نرخ تبدیل هر دلار ۱۲۸۳۱ ریال تبدیل شود تا منابع در دسترس دولت برابر با مجموع هزینه‌های جاری و عمرانی (۱۰۶۱ هزار میلیارد ریال) شود.

جدول ۱. برآورد منابع بودجه عمومی

ردیف	میلیارد ریال	میلیارد دلار	
۱	منابع در دسترس دولت	۱,۰۶۰,۹۵۰	
۲	منابع نفتی	۲۴۵,۲۰۰	با نرخ تبدیل هر دلار ۱۲۲۶۰ ریال
۳	منابع نفتی	۲۲۴,۹۳۷	با نرخ تبدیل هر دلار ۱۲۸۳۱ ریال
۴	منابع غیرنفتی	۵۹۰,۸۱۳	پیش‌بینی عملکرد

همان‌طور که در جدول مشاهده می‌شود در صورت تعدیل مصارف بودجه، با نرخ تبدیل هر دلار ۱۲۸۳۱ ریال می‌توان پاسخگوی هزینه‌های ضروری بودجه بود. مابه‌التفاوت ۱۲۸۳۱ ریال و نرخ ارز فروش رفته در بازار منبع جدیدی است که ردیف خاصی برای آن در بودجه پیش‌بینی نشده است.

در این صورت هرچه مابه‌التفاوت نرخ ارز بازار و نرخ محاسبه شده در این جدول (۱۲۸۳۱ ریال) بیشتر شود منبع مورد نظر بزرگ‌تر و البته پول ملی ضعیف‌تر خواهد شد.

جمع‌بندی و پیشنهاد

۱. با توجه به نحوه عمل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در شش‌ماهه اخیر درباره نحوه تسعیر و واریز منابع حاصل از نفت در قانون بودجه سال ۱۳۹۱، در صورت عدم تعیین تکلیف مابه‌التفاوت نرخ ارز، امکان بروز بی‌انضباطی مالی گسترده‌ای وجود دارد. طرح دوفوریتی فوق به دلیل تعیین تکلیف مابه‌التفاوت فوق و واریز منابع به خزانه مورد تأیید است و تصویب آن ضروری است.
۲. برای پوشش همه منابع حاصل از ابتدای سال ۱۳۹۱، پیشنهاد می‌شود جهت رفع ابهام و شمول زمانی قانون، در سطر دوم طرح قبل از عبارت «صد درصد» عبارت «از ابتدای سال ۱۳۹۱» اضافه شود.